

Тодор Пагеџ

КИТАЙЦИТЕ

Със съдействието на Радио Китай за чужбина
中国国际广播电台人才工程资助项目

Никаква част от произведението не може да бъде използвана
без разрешението на издателя

- © Тодор Радев, автор, 2015 г.
- © Станислав Иванов, корица, 2015 г.
- © Книгоиздателска къща „Труд“, 2015 г.

ISBN 978-954-398-433-6

Тодор Пагеџ

КИТАЙЦИТЕ

CRJ CIBN
中国国际广播电台
CHINA RADIO INTERNATIONAL
中国国际广播电视网络台
CHINA INTERNATIONAL BROADCASTING NETWORK

тpyc

София, 2015

В отделни разкази са използвани части от статии, репортажи, коментари, информации за събития и лица на Радио Китай за чужбина (CRI), Информационна агенция „Синхуа“, Китайската централна телевизия (CCTV), сайтът за видеосподеляне Youku.com, вестниците „Пекински младежки вестник“ и China Daily, както и от информационните интернет сайтове Sina.com, hefei.cc, XiCi.net, Mor.com и NetEase.

Съдържание

Предговор / 7
...по китайски / 9
Простотата на живота / 15
Хармония / 21
Лично пространство / 25
Голямото пролетно преселение и господин Ян / 29
Наздраве! / 33
Червените пликове на благополучието / 39
Колелото на живота / 43
Контрасти / 49
Чиракът на фризьорите / 55
Брак на голо / 61
С две ръце и едно сърце / 67
Грижа / 71
IT романтика / 75
Скромност / 81
Петстотин и първата / 87
За едната „любов“ / 93
Стълбата на любовта / 97
Малкият принц / 103
Момчето и Философът / 109
Учебници за 20 юана / 115

Колко голямо може да е едно 11-годишно момиче /	121
Най-далечното училище /	127
Двамата старци и 45-те им деца /	133
Конфуцианските корени /	139
Изпитанието <i>гаокао</i> /	145
Ерудитът от улицата /	151
Учител /	157
Делегатът /	163
Няма проблем, няма значение, няма начин /	169
Да запалим по цигара... в автобуса /	173
Пчели в метрото /	179

Предговор

Един китайски тълковен речник обяснява думата „чудо“ като „нещо, което е изключително трудно да бъде направено“. Ако мерим с този аршин, в Китай чудесата са на всяка крачка. Но, възхищавайки се на величествени градежи и изящно изкуство, като че ли забравяме, че за всички тях стои най-голямото чудо – **китайските хора**. Тези, които преди повече от две хилядолетия са започнали да дялат камъните за Великата стена, за да се пазят от „варварите“, и които до днес с волско упорство учат хилядите йероглифи, за да продължават да се различават културно от решилите да поемат по лесния път с азбуките.

Китайците са хора с особен колорит. Изтъкани от детска наивност и вековна мъдрост, от емоция и сдържаност, първични, чисти, но и криещи се зад хиляди маски, те са хора, стъпили здраво на земята. Но не и забили погледи в нея.

Едва ли има човек, докоснал се до китайци, който да не е усетил енергията и живостта, които витаят около тях. Едва ли има някой, който да не им е завидял за стахановския ентузиазъм, с който се впускат в правенето на поредното „чудо“, за духовната лекота и куража, с които прескачат житейските препятствията, пред които много други биха се озънали.

При сблъсъка си с китайци хората от Запад често ги виждат като хаотични и нелогични, смятат, че трябва да бъдат

„окултурявани“ и вкарвани в рамките на западната рационалност. И ако с присъщата им учтивост китайците се усмихват и клатят разбиращо глави, за да не нарушат върховния принцип на човешките отношения – хармонията – и да съхранят своето и на човека отсреща лице, а с вродените им любопитство и практичност са винаги готови да се учат и адаптират към новото, то те най-малко от всичко обичат да бъдат вкарвани в рамки и клишета. Дори в техните собствени, а те не са никак малко.

Китайците са трудни за разгаждане и описване. Тъкмо си помислиш, че си ги разбрал, и те карат да се усъмниш във всичко, което си вярвал, че са. Тъкмо се зарадваш, че си свалил една маска, а зад нея те чака втора, и трета, и четвърта. Запасил си се друг път със съмнения и недоверие, а срещаш детска искреност и откритост.

Всичко това прави отговора на въпроса „Какви хора са китайците?“ по-труден дори от съграждането на още една Велика стена и със сигурност далеч по-сложен от запаметяването на десетина хиляди йероглифа. Затова и тази книга няма да ви даде готови отговори нито за народопсихологията на китайците, нито за постиженията през „петхилядолетната величествена история на Китай“, нито за „приноса на китайската нация към човечеството“. Тях търсете в авторитетни томове от мастити учени.

В тази книга са събрани трийсетина истории – някои преживени, други дочути, трети преразказани, – главни герои в които са малките, обикновени хора, чиито имена не са важни и които няма да оставят следа в историята, но пък ще ви откренат врата на живота в Китай – с неговата неповторима пъстрота, с хумора, тъгата, радостта, болката, странностите и уникалностите.

Авторът

... no kumaŭcku

Гма един израз – „пресичат по китайски“. Негов автор вероятно е или някой шегобиец, или изнервен шофьор, усетил особения начин, по който хората от най-многолюдната страна правят това на пръв поглед неизискващо кой знае какви физически или интелектуални усилия действие. „Пресичането по китайски“ обаче отдавна е излязло извън рамките на градския фолклор. Социолози и културолози го изследват, пишат трудове, дискутират, сравняват с други страни. Научна дефиниция дори са дали на това как група хора минават на отсрещния тротоар без да ги е еня особено за червеното око на светофара.

Да пресече човек по китайски, изглежда проста работа. Но заг тази простота, както във всичко на Изток, се крие цяла философия.

Заставате сутрин на някое китайско кръстовище, гишате с пълни гърди октанови числа в името на науката и гледате. Десетина, на пръв поглед нетърпеливи човека тръгват да пресичат на червено с прибежки, докато друга „група“ вече „чака“ светофара да светне зелено почти по средата на пътя, пазейки се от профучаващите от двете им страни коли. Няколко души, „закъснели“ да се присъединят към първите две групи,

се чудят дали да не пробват шансовете си и пристъпват колебливо по „зебрата“, но, в крайна сметка, решават да дадат предимство на връхлитащите автомобили, които още от 30 метра ги известяват с пронизителен звън на клаксоните си, че нямат никакво намерение да намалят само заради някаква пешеходна пътека. Млад мъж на мотоциклет удря спирачки на сантиметри от детска количка, която възрастна жена се опитва да пробута между спрели по средата на „зебрата“ леки коли. В лявата ръка на мъжа дими цигара, докато с лявата пише съобщение на мобилния си телефон, майсторски управлявайки мотора само с лакти. Току по средата на кръстовището, подпирайки се на бастуна си, със ситни стъпки куцука старец, решил да вземе най-прекия път – по диагонала. И всичко това под безизразния поглед на двама служители на реда, гремещи в паркираната под светофара полицейска кола.

Пълнен хаос, би била последната мисъл на някой привикнал към реда и дисциплината германец или японец преди да получи я нервен срив, я инфаркт, докато се опитва да пресече китайско кръстовище, и едва ли и през ум ще му мине, че в Китай хаосът не е изключение от правилата, а онова, което лежи в основата на тукашната цивилизация. И като такъв си има свои правила, които, както обичат да казват китайците, се коренят в практиката.

И пресичането не прави изключение. Макар и просто, за него са нужни опит, и съобразителност, и майсторлък. Но най-вече – да мислиш и действаш по китайски.

Тръгне ли да пресича, китаецът знае, че предимство има този, чиито шансове да оцелее на пътя са по-големи. Така пешеходците внимават за велосипеди, велосипедите за леки коли, леките коли за автобуси и бетоновози. Шофьорите пък знаят, че ако караш BYD местно производство е добре да не се изпречваш на пътя на вносно „Бентли“.

Китаецът рядко пресича сам. Той знае, че тогава вероятността да свърши като тебеширен силует на асфалта се увеличава многократно и затова предпочита да залага на сигурно, движейки се в група. Макар и за няколко мига, дузината непознати му дават нужната сигурност, а ако пък стане инцидент, винамата и отговорността да нарушиш някое правило сам и в група, не е една и съща.

Китаецът може и да пресича на червено, но не го прави безразсъдно. Той преценява скоростта, дистанцията и вида на идващите автомобили и решава дали да изчака. Веднъж тръгнал, използва всяка пролука в движението, за да продължи напред, затичва се, когато е необходимо, присламчва се до някой друг, заобикаля спряла за момент кола. Китайците рядко пресичат по правилата, но знаят как да стигнат до отсрещната страна на улицата невредими. Е, поне повечето.

Една особена категория китайски пешеходци са възрастни хора, пресичащи заедно с внучетата си, които изпращат и прибират от детска градина или училище. Отново на червено. И малчуганите ги следват покорно, нищо че една от книжките в раниците им е именно за безопасността на движението – с картинки на светофари, пешеходни пътеки и обяснения кое как се прави. Но книгите са си книги и за тях има време, докато на улицата правилата са други.

Ето оттук започва Китай. От улиците и кръстовищата. От тяхната школовка и правила, които те „вкарват“ в китайската реалност. От подготовката за оцеляването по китайски. От уроците кого да следваш, от кого да се пазиш, кога да се движиш в група и кога сам, кога да се снишиш и изчакаш, кога да се забързаш.

А колкото до блюстителите на реда, наблюдаващи философски саморегулиращия се хаос изпод черните си очила, те са там, за да покажат, че в Китай правилата и редът имат мно-

го измерения. И едно от тях е, че ако нещо работи, по-добре е да не му се месим. Казал го е още Лао Дзъ – „Действай чрез бездействието и ще има резултат“.

